

УДК 911.3:316.7(477.74)

[https://doi.org/10.18524/2303-9914.2026.1\(48\).363289](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2026.1(48).363289)

П. І. Яременко¹, аспірант,

В. А. Сич², д-р геогр. наук, професор,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

кафедра економічної та соціальної географії і туризму,

Шампанський пров., 2, м. Одеса, 65015, Україна;

¹yaremenko.pavlo@stud.onu.edu.ua; <https://orcid.org/0009-0004-2181-1707>

²geotourism@onu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-4756-8950>

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ДОСТУПНОСТІ КУЛЬТУРНИХ ПОСЛУГ ЯК ЧИННИКА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ

У статті обґрунтовано територіальну доступність культурних послуг як важливий чинник якості життя населення регіону та як самостійну категорію суспільно-географічного аналізу. Показано, що доступність культурних послуг відображає не лише наявність мережі закладів культури, а й просторову, функціональну, транспортну, часову та соціальну наближеність культурних благ до населення. На основі узагальнення праць із суспільної географії, географії культури, державного управління та регіональних досліджень сфери культури визначено основні підходи до оцінювання територіальної доступності культурних послуг. Обґрунтовано, що просторові відмінності в доступності культурних послуг безпосередньо впливають на якість життя населення, рівень культурної участі, соціальної інтеграції та територіальної згуртованості. Запропоновано типологію територій за рівнем доступності культурних послуг і окреслено напрями вдосконалення територіальної організації сфери культури.

Ключові слова: територіальна доступність, культурні послуги, якість життя населення, сфера культури, суспільна географія, регіон, культурна інфраструктура, територіальна організація.

ВСТУП

Сьогодні якість життя населення дедалі виразніше визначається не лише рівнем матеріального добробуту, а й територіальною доступністю соціально значущих послуг, просторовою комфортністю життєвого середовища, можливостями участі населення у культурному житті та ступенем його інтегрованості в суспільний простір регіону. У суспільно-географічному трактуванні якість життя постає як багатовимірна категорія, що поєднує економічні, соціальні, просторові та гуманітарні параметри життєдіяльності, у тому числі доступність культурних благ і послуг (Гукалова, 2013). Саме тому територіальна доступність культурних послуг має розглядатися як один із важливих індикаторів стану соціального середовища регіону та як чинник, що безпосередньо впливає на культурну забезпеченість населення, рівень локальної інтеграції та комфортність проживання.

Актуальність теми зумовлена нерівномірністю розміщення закладів культури, контрастами між центральними і периферійними територіями, різною транспортною досяжністю культурних об'єктів та неоднаковими можливостями населення брати участь у культурному житті. У сучасній культурній політиці України культура розглядається як важливий ресурс суспільної стійкості, регіонального розвитку та повоєнного відновлення, що посилює значення досліджень її територіальної організації (Закон Про культуру, 2010; Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні..., 2025). За цих умов аналіз просторової доступності культурних послуг набуває не лише теоретичного, а й прикладного значення.

Теоретико-методологічні засади дослідження формуються у кількох напрямках. Загальні положення про територіальну організацію суспільства, соціальної сфери та регіональних процесів розроблені в працях вітчизняних науковців, де обґрунтовано системний і територіальний підходи до вивчення суспільних явищ (Шаблій, 2000; Топчієв, 2005). Осмислення культури як просторово організованого феномену представлене в роботах з географії культури, де визначено її місце в системі географічних наук, культурологічний потенціал простору та методологічні засади дослідження культурного середовища (Любіцева, 1998; Любіцева, 2009). Геокультурний і регіональний аспекти проблеми розкрито у працях, присвячених геокультурі України та територіальній організації культурно-освітніх комплексів (Ровенчак, Котик, 2020; Флінта, 2005). Важливими для розуміння інституційного виміру культурної сфери є дослідження державного регулювання та соціокультурної політики (Кучин, 2017; Борисенко, 2021). Економічні та урбаністичні аспекти функціонування культурної сфери висвітлено в працях, що розглядають її як чинник розвитку сучасного міста і території (Сирота, 2021). Регіонально-прикладний вимір проблеми представлений дослідженням територіальної організації сфери культури Одеської області, де розглянуто можливості суспільно-географічного аналізу культурної інфраструктури на мезорівні (Сич, Яременко, 2025).

Водночас територіальна доступність культурних послуг як чинник якості життя населення регіону ще не отримала достатньо цілісного висвітлення. Наявні праці зосереджені або на загальнотеоретичних засадах суспільної географії, або на географії культури, або на управлінському регулюванні культурної сфери. Саме тому актуальним є поєднання категорій територіальної доступності, культурних послуг і якості життя в межах єдиного суспільно-географічного підходу.

Мета статті полягає в обґрунтуванні територіальної доступності культурних послуг як важливого чинника якості життя населення регіону, уточненні її суспільно-географічного змісту, визначенні основних складових та окресленні підходів до типології територій за рівнем культурної доступності.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Матеріалами дослідження стали праці з суспільної географії, географії культури, геокультурних студій, державного управління, соціальної політики та нормативно-правові документи, що регулюють функціонування сфери культури в Україні. Теоретичну основу становлять положення про територіальну організацію суспільства, якість життя населення, просторову диференціацію соціальної сфери та культурний простір як складову регіонального розвитку (Шаблій, 2000; Топчієв, 2005; Гукалова, 2009).

У статті використано системний підхід, який дозволяє розглядати культурні послуги як компонент територіально організованої соціальної сфери. Територіальний підхід застосовано для виявлення просторових відмінностей у доступності культурних послуг. Порівняльно-географічний метод використано для зіставлення різних наукових трактувань культури, культурної сфери та якості життя. Типологічний підхід покладено в основу групування територій за рівнем доступності культурних послуг. Нормативно-аналітичний метод дав змогу співвіднести наукові положення з чинними документами у сфері культурної політики (Про культуру, 2010; Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні..., 2025).

Методологічно важливим є розуміння того, що територіальна доступність культурних послуг не зводиться до простої фіксації мережі закладів культури. Вона включає просторове розміщення об'єктів, транспортну і часову досяжність, функціональне різноманіття культурних сервісів, рівень соціальної відкритості культурного середовища і можливості цифрового доступу до культурного контенту.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХНІЙ АНАЛІЗ

У суспільно-географічному підході культурні послуги слід розглядати як складову соціальної сфери, що забезпечує не лише дозвілєві потреби населення, а й відтворення культурної пам'яті, формування локальної ідентичності, підтримання суспільної комунікації та інтеграцію населення в культурний простір. Такий підхід відповідає сучасному розумінню культури як багатофункціонального суспільного феномену, територіально організованого і пов'язаного з якістю соціального середовища (Любіцева, 1998; Меднікова, 2002; Тимошик, (2024).).

Територіальна доступність культурних послуг є однією з ключових характеристик територіальної організації сфери культури. Вона відображає ступінь наближеності культурних благ до населення і визначає реальні можливості людини користуватися бібліотеками, клубними установами, музеями, мистецькими школами, центрами дозвілля та іншими формами культурного обслуговування. Отже, доступність культурних послуг виступає не лише інфраструктурним, а й соціальним показником, що характеризує якість життєвого середовища.

Якість життя населення охоплює систему умов, за яких забезпечуються не лише матеріальні стандарти існування, а й соціальна, психологічна та культурна повноцінність життя. Саме тому доступ до культурних послуг має розглядатися як важливий компонент якісного життєвого середовища. За відсутності культурної інфраструктури або за її просторової віддаленості зменшуються можливості населення для культурної участі, освіти, комунікації та самореалізації, що в підсумку позначається на загальному рівні соціального благополуччя території (Гукалова, 2009; Кучин, 2017; Борисенко, 2021).

Структурно територіальна доступність культурних послуг включає кілька взаємопов'язаних складових. Інфраструктурна складова характеризує наявність і густоту мережі закладів культури. Просторова складова відображає їх розміщення відносно системи розселення. Транспортна і часова складові показують можливість дістатися до культурного об'єкта в межах повсякденних маршрутів населення. Функціональна складова пов'язана з різноманіттям культурних послуг і подій. Соціальна складова характеризує відкритість культурного середовища для різних груп населення. Цифрова складова відображає доступ до культурного контенту через електронні сервіси, онлайн-платформи та інформаційні ресурси. Саме сукупність цих складових дозволяє оцінити реальний рівень культурної доступності території.

Для суспільно-географічного оцінювання територіальної доступності культурних послуг доцільно використовувати систему показників, що відображає інфраструктурні, просторові, транспортні, функціональні, соціальні, кадрові та цифрові параметри культурного обслуговування населення (табл. 1).

Подана система показників дозволяє розглядати територіальну доступність культурних послуг не як окрему характеристику просторової наближеності, а як інтегральний показник культурної забезпеченості населення. Її застосування створює підстави для порівняльного оцінювання територій, виявлення внутрішньорегіональних диспропорцій та подальшої типологізації за рівнем доступності культурних послуг.

У просторовій організації культурних послуг закономірно виявляються контрасти між центральними і периферійними територіями. Великі міста й адміністративні центри, як правило, характеризуються концентрацією поліфункціональної культурної інфраструктури, спеціалізованих закладів, значного кадрового потенціалу та вищого рівня культурної активності населення. Натомість периферійні громади, особливо сільські, часто мають обмежений набір культурних функцій, нижчу густоту мережі закладів і гіршу транспортну досяжність. Такі відмінності були виявлені і в регіональних дослідженнях територіальної організації культурної сфери, зокрема на матеріалах Тернопільської та Одеської областей (Флінта, 2005; Сич, Яременко, 2025).

З огляду на це доцільно виокремити кілька типів територій за рівнем територіальної доступності культурних послуг. Території високої доступності характеризуються густою і різноманітною мережею закладів культури, високою

Таблиця 1

**Система суспільно-географічних показників оцінювання
територіальної доступності культурних послуг**

Група показників	Показник	Зміст показника	Значення для оцінки якості життя
Інфраструктурні	Кількість закладів культури на 10 тис. населення	Характеризує забезпеченість населення культурною інфраструктурою	Відображає базовий рівень культурної забезпеченості
Інфраструктурні	Густота мережі закладів культури	Показує насиченість території культурними об'єктами	Визначає просторову наближеність культурних послуг
Просторові	Середня відстань до найближчого закладу культури	Відображає просторову досяжність культурних послуг	Характеризує комфортність доступу
Транспортні	Транспортна досяжність культурних центрів	Показує можливість дістатися до культурних послуг у межах повсякденних переміщень	Впливає на реальну участь населення у культурному житті
Функціональні	Різноманітність культурних послуг	Відображає спектр доступних культурних функцій	Визначає повноту культурного середовища
Соціальні	Рівень участі населення у культурних заходах	Характеризує включеність населення у культурне життя	Показує соціальну активність і культурну інтегрованість
Кадрові	Забезпеченість кадрами сфери культури	Відображає спроможність закладів надавати якісні послуги	Впливає на сталість і якість культурного обслуговування
Цифрові	Рівень цифрової доступності культурних послуг	Характеризує наявність онлайн-ресурсів і дистанційного доступу	Розширює можливості культурної участі населення

транспортною досяжністю та значною культурною активністю населення. Території помірної доступності мають задовільне базове культурне забезпечення, але відчувають дефіцит спеціалізованих послуг. Території обмеженої доступності відзначаються розрідженою мережею закладів культури, залежністю від найближчих центрів і нижчим рівнем участі населення у культурному житті. Території критично низької доступності характеризуються слабкою культурною інфраструктурою, просторовою віддаленістю культурних об'єктів та обмеженими можливостями культурної інтеграції населення.

Узагальнення основних параметрів територіальної доступності культурних послуг дає змогу виокремити кілька типів територій, що відрізняються рівнем культурної забезпеченості населення та впливом на якість життя (табл. 2).

Таблиця 2

**Типологія територій за рівнем територіальної
доступності культурних послуг**

Тип території	Характеристика доступності	Основні ознаки	Вплив на якість життя
Території високої доступності	Культурні послуги просторово наближені, функціонально різноманітні та соціально доступні	Густа мережа закладів, висока транспортна досяжність, широкий спектр послуг, активна участь населення	Формують високий рівень культурної забезпеченості та комфортності життя
Території помірної доступності	Базові культурні потреби загалом забезпечені, але спектр послуг обмежений	Наявність основних закладів культури, залежність від найближчих центрів щодо спеціалізованих послуг	Забезпечують відносно стабільний рівень культурного обслуговування
Території обмеженої доступності	Доступ до культурних послуг ускладнений просторово або функціонально	Розріджена мережа, слабка транспортна досяжність, низьке різноманіття послуг	Знижують можливості культурної участі та соціальної інтеграції
Території критично низької доступності	Культурні послуги малодоступні або фактично відсутні у повсякденному просторі населення	Дефіцит закладів культури, значна віддаленість, низька кадрова забезпеченість, слабкий цифровий доступ	Формують культурну периферійність і знижують якість життя

Запропонована типологія визначає ступінь територіальної диференціації культурного обслуговування населення та дозволяє виявити просторові контрасти між зонами культурної концентрації і територіями культурного дефіциту. У прикладному значенні вона може бути використана для обґрунтування пріоритетів регіональної культурної політики, оптимізації мережі закладів культури та визначення територій, що потребують першочергової інфраструктурної й організаційної підтримки.

Практичне значення суспільно-географічного аналізу територіальної доступності культурних послуг полягає у можливості переходу від фіксації просторових диспропорцій до розробки конструктивних рішень. Йдеться про оптимізацію мережі закладів культури, підтримку локальних культурних осередків, розвиток мобільних культурних форм, посилення міжмуніципального співробітництва та розширення цифрових форматів доступу до культурних благ. У регіональній політиці це означає необхідність включення показників культурної доступності до системи оцінювання якості життя населення і врахування культурного чинника в документах просторового розвитку.

Таким чином, територіальна доступність культурних послуг є важливим суспільно-географічним індикатором якості життя населення регіону. Вона відображає ступінь наближеності культурного середовища до людини, рівень просторової справедливості у розподілі культурних благ і потенціал території до соціокультурного розвитку.

ВИСНОВКИ

Територіальна доступність культурних послуг є важливою характеристикою територіальної організації сфери культури і суттєвим чинником якості життя населення регіону. Вона охоплює інфраструктурну, просторову, транспортну, часову, функціональну, соціальну та цифрову складові.

Установлено, що доступність культурних послуг не зводиться до наявності мережі закладів культури, а відображає реальну можливість населення користуватися культурними благами у повсякденному життєвому просторі. Саме тому вона повинна розглядатися як важливий суспільно-географічний індикатор культурної забезпеченості та якості соціального середовища.

Просторова нерівномірність доступності культурних послуг формує виразні відмінності між центральними і периферійними територіями, між міськими та сільськими поселеннями, а відтак виступає однією з форм територіальної нерівності якості життя населення.

Запропоновано типологію територій за рівнем доступності культурних послуг, яка включає території високої, помірної, обмеженої та критично низької доступності. Її використання створює підстави для аналітичного оцінювання просторових диспропорцій і вироблення регіональної культурної політики.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з побудовою системи інтегральних показників територіальної доступності культурних послуг, картографуванням культурної доступності на рівні територіальних громад та виявленям її впливу на якість життя населення конкретних регіонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Борисенко Д. В. Сфера культури як об'єкт державного регулювання. *Ефективність державного управління*. 2021. № 62. <https://doi.org/10.33990/2070-4011.62.2020.205819>
- Гукалова І. В. Статус категорії «якість життя населення» в географії і сучасна її динаміка у регіонах України// *Український географічний журнал*. 2013. № 4. С. 48–55. <https://doi.org/10.15407/ugz2013.04.048>
- Кучин С. П. Теоретичні аспекти розвитку соціально-культурної сфери як об'єкта впливу механізмів державного управління. *Держава та регіони. Серія «Державне управління»*. 2017. № 1(57). С. 50–56. https://ra.stateandregions.zp.ua/archive/1_2017/12.pdf
- Любіцева О. О. Культурологічний підхід в географії і ландшафт як індикатор культури. *Людина в ландшафті XXI століття: гуманізація географії. Проблеми постнекласичних методологій*. Київ, 1998. С. 135–137.
- Любіцева О. О. Місце географії культури в системі географічних наук та її структура. *Український географічний журнал*. 2009. № 2. С. 48–51.
- Меднікова Г. С. *Українська і зарубіжна культура XX століття* : навч. посіб. Київ : Знання, КОО, 2002. 214 с.
- Про культуру : Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>

Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.03.2025 № 293-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2025-%D1%80#Text>

Ровенчак І., Котик Л. *Геокультура і геоосвіта України* : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 164 с.

Сирота Л. Культурна сфера та економічний розвиток сучасного міста. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-9>.

Сич В. А., Яременко П. І. Суспільно-географічні аспекти вивчення територіальної організації сфери культури Одеської області. *Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки*. 2025. Т. 30, вип. 1(46), 187–198. [https://doi.org/10.18524/2303-9914.2025.1\(46\).332404](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2025.1(46).332404)

Тимошик М. Проблеми вивчення української культури в контексті здобутків і втрат українців: до віднайдення невідомого рукопису та виходу в світ першого повного видання курсу лекцій Івана Огієнка «Українська культура». *Питання культурології*. 2024. Вип. 43. С. 49–67. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.43.2024.303031>

Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики : навч. посіб. Одеса : Астропринт, 2005. 632 с.

Флінта Н. І. Культурно-освітній комплекс регіону і його територіальна організація (на матеріалах Тернопільської області) : дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02. Київ, 2005. 197 с.

Шаблій О. І. Соціально-економічна географія України : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів : Світ, 2000. 680 с.

REFERENCES

Borysenko, D. V. (2021). Sfera kultury yak ob'ekt derzhavnoho rehuliuвання [The sphere of culture as an object of state regulation]. *Efektivnist Derzhavnoho Upravlinnia*, (62). <https://doi.org/10.33990/2070-4011.62.2020.205819> [in Ukrainian].

Gukalova, I. V. (2013). Status katehorii “yakist zhyttia naselennia” v heohrafiї i suchasna yїi dynamika u rehionakh Ukrainy [The status of the category “quality of life of the population” in geography and its current dynamics in the regions of Ukraine]. *Ukrainskyi Heohrafichnyi Zhurnal*, (4), 48–55. <https://doi.org/10.15407/ugz2013.04.048> [in Ukrainian].

Kuchyn, S. P. (2017). Teoretychni aspekty rozvytku sotsialno-kulturnoi sfery yak ob'ekta vplyvu mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia [Theoretical aspects of the development of the socio-cultural sphere as an object of influence of public administration mechanisms]. *Derzhava ta Rehiony. Seriya Derzhavne Upravlinnia*, (1(57)), 50–56. https://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2017/12.pdf [in Ukrainian].

Liubitseva, O. O. (1998). Kulturolohichnyi pidkhid v heohrafiї i landshaft yak indyktor kultury [Culturological approach in geography and landscape as an indicator of culture]. In *Liudyna v landshafti XXI stolittia: humanizatsiia heohrafiї. Problemy posteklasychnykh metodolohii* (pp. 135–137). Kyiv. [in Ukrainian].

Liubitseva, O. O. (2009). Mistse heohrafiї kultury v systemi heohrafichnykh nauk ta yїi struktura [The place of geography of culture in the system of geographical sciences and its structure]. *Ukrainskyi Heohrafichnyi Zhurnal*, (2), 48–51.

Mednikova, H. S. (2002). *Ukrainska i zarubizhna kultura XX stolittia* [Ukrainian and foreign culture of the twentieth century] (214 p.). Kyiv: Znannia, KOO. [in Ukrainian].

Pro kulturu [On culture]. (2010). Zakon Ukrainy vid 14.12.2010 No. 2778-VI [Law of Ukraine dated 14.12.2010 No. 2778-VI]. Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> [in Ukrainian].

Pro skhvalennia Stratehii rozvytku kultury v Ukraini na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yїi realizatsii u 2025–2027 rokakh [On approval of the Strategy for the Development of Culture in Ukraine until 2030 and approval of the operational plan for its implementation in 2025–2027]. (2025). Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.03.2025 No. 293-r [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 28.03.2025 No. 293-r]. Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2025-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

Rovenchak, I., & Kotyk, L. (2020). *Heokultura i heoosvita Ukrainy* [Geoculture and geoeducation of Ukraine] (164 p.). Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. [in Ukrainian].

Syrota, L. (2021). Kulturna sfera ta ekonomichni rozvytok suchasnoho mista [The cultural sphere and economic development of the modern city]. *Ekonomika ta Suspilstvo*, (25). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-9> [in Ukrainian].

Sych, V. A., & Yaremenko, P. I. (2025). Suspilno-heohrafichni aspekty vyvchennia terytorialnoi orhanizatsii sfery kultury Odeskoi oblasti [Socio-geographical aspects of studying the territorial organization of the cultural sphere of culture of Odessa region].

sphere of Odesa oblast]. *Odesa National University Herald. Geography & Geology*, 30(1(46)), 187–198. [https://doi.org/10.18524/2303-9914.2025.1\(46\).332404](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2025.1(46).332404) [in Ukrainian].

Tymoshyk, M. (2024). Problemy vyvchennia ukrainskoi kultury v konteksti zdobutkiv i vtrat ukrainsiv: do vidnaidennia nevidomoho rukopysu ta vykhodu v svit pershoho povnoho vydannia kursu lektsii Ivana Ohiiienka “Ukrainska kultura” [Problems of studying Ukrainian culture in the context of the achievements and losses of Ukrainians: on the discovery of an unknown manuscript and the publication of the first complete edition of Ivan Ohiiienko’s lecture course “Ukrainian Culture”]. *Pytannia Kulturolohii*, (43), 49–67. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.43.2024.303031> [in Ukrainian].

Topchiiev, O. H. (2005). *Suspilno-heohrafichni doslidzhennia: metodolohiia, metody, metodyky* [Socio-geographical research: methodology, methods, and techniques] (632 p.). Odesa: Astroprint. [in Ukrainian].

Flinta, N. I. (2005). *Kulturno-osvitnii kompleks rehionu i yoho terytorialna orhanizatsiia (na materialakh Ternopilskoi oblasti)* [Cultural and educational complex of the region and its territorial organization based on the materials of Ternopil oblast] [CandSc thesis, 197 p.]. Kyiv. [in Ukrainian].

Shablui, O. I. (2000). *Sotsialno-ekonomichna heohrafiia Ukrainy* [Socio-economic geography of Ukraine] (2nd ed., 680 p.). Lviv: Svit. [in Ukrainian].

P. I. Yaremenko¹,

V. A. Sych²,

Odesa I. I. Mechnikov National University,
Department of Economic and Social Geography and Tourism,
2 Shampanskyi Ln, Odesa, 65015, Ukraine;

¹yaremenko.pavlo@stud.onu.edu.ua; <https://orcid.org/0009-0004-2181-1707>

²geotourism@onu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-4756-8950>

SOCIO-GEOGRAPHICAL ANALYSIS OF TERRITORIAL ACCESSIBILITY OF CULTURAL SERVICES AS A FACTOR OF REGIONAL POPULATION QUALITY OF LIFE

Abstract

Problem Statement and Purpose. The article substantiates territorial accessibility of cultural services as an important factor of regional population quality of life and as an independent object of socio-geographical analysis. The study is based on the understanding that quality of life is a multidimensional category that combines not only material and social conditions, but also the degree of access to socially significant and culturally meaningful services. In this context, cultural services are interpreted as an essential component of the social sphere and as a form of inclusion of the population into the cultural space of the region.

Data and Methods. The theoretical basis of the research is formed by works in human geography, geography of culture, geocultural studies, social policy, and public administration of the cultural sphere. These approaches make it possible to interpret cultural services not merely as a network of institutions, but as a territorially organized system of cultural opportunities, practices, and interactions. Territorial accessibility is therefore understood as a complex category that includes infrastructural provision, spatial distribution of cultural institutions, transport and time accessibility, functional diversity of services, social openness of the cultural environment, and digital access to cultural content.

Results. The paper argues that territorial accessibility of cultural services is directly related to population quality of life. It affects opportunities for leisure, cultural participation, communication, preservation of local identity, and social cohesion. Spatial differences in accessibility generate inequalities between central and peripheral territories, urban and rural settlements, and communities with different

levels of infrastructural development. In this regard, accessibility of cultural services should be considered an important indicator of the quality of the social environment and of the degree of cultural provision of the population. As a result, the article proposes a set of analytical dimensions for evaluating territorial accessibility of cultural services and outlines a typology of territories according to the level of cultural accessibility. Four major types are distinguished, namely territories of high, moderate, limited, and critically low accessibility. Such typology can be used as an analytical tool for regional cultural policy and for identifying priority areas that require infrastructural, organizational, or digital support. The practical significance of the study lies in the possibility of applying the proposed approach to regional planning, optimization of the cultural institutions network, development of mobile and digital cultural services, and strengthening local cultural centers. The author concludes that territorial accessibility of cultural services should be included in the system of socio-geographical indicators of quality of life and considered an essential component of balanced regional development.

Keywords: territorial accessibility, cultural services, quality of life, cultural sphere, human geography, region, cultural infrastructure, territorial organization.

Отримано редакцією / Received 11.04.2026

Прорецензовано / Reviewed 22.05.2026

Схвалено до друку / Accepted 25.05.2026

Опубліковано / Published 10.08.2026

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів. При написанні статті автори не використовували ШІ.